

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 138
תמוז תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

השכונתיים מקפידים על כך, שלא להתיר עירוב כשיש בו עמוד עקום, אא"כ מעמידים לחי מכוון מתחת החוט. בעקבות הדברים אמר בנו של רה"י שיעשו לחיים לכל העמודים, כנהוג בעירובים השכונתיים, כדי שיהיה עירוב כשר לכתחילה מהודר לבחורי הישיבה.

בשלב ראשון ניסו ליישר את העמודים העקומים, קשרו אותם בחבל עבה לאחד הרכבים, ומשכו לאט לכיוון שנגנז הנטיה, [מושכים עד כדי שינטה מעט לכיוון הנגדי, ואז כשמשהחריים העמוד חוזר לאמצע]. אך בעמודים או הדבר לא עזר הרבה, למרות שיש מקרים שאפשר להגיע למצב ישר. [יש להאריך בסיבות ובהבדלים בין סוגי האדמה, וסוגי העמודים, ואין כאן המקום לכך].

טיפול בעקמומיות המצויה בעמודים בשטח חקלאי

יש לציין לתועלת העוסקים בחלק הפרקטי, שדוקא במקומות כאלו סמוך לשדות מצוי מאוד שהעמודים מתעקמים מהגשמים, בלי שרכב יפגע בהם, כיון שהם עומדים על שפת שדה חקלאית, והאדמה החקלאית בזמן הגשמים, נעשית כמו עיסה רכה מאוד, ולכן העמודים שבה מתעקמים מכל משיכה קלה, ולפעמים אפילו ממתחת חוט אם הוא נעשה בזמן שהאדמה בוציית ביותר. ולפעמים המים שוחים בצד אחד כמה ימים יותר מהצד השני, וכאשר הצד השני יבש וצד ראשון רך, זה ג"כ סיבה שמוכר המשקל יכביד לצד הרך וזה מעקם את העמוד.

והנה יש שמתאישים במקרים אלו, ואומרים שאין סיכוי לעירוב טוב, כי העמודים ימשיכו להתעקם, ולכן מסתפקים בעירוב מינימלי, שכמובן אין ראויה לסמוך עליו. אבל האמת היא שעם השקעה תדירה אפשר לשמור על הרמה המהודרת. דבר ראשון צריך כבר בשעת ההתקנה להעמיק יותר את יציקת הבטון לעומק מטר [ולא רק 70-80 ס"מ], והאדמה בעומק יציבה יותר. דבר שני, המציאות מראה שהעמודים שמתעקמים מחמת רכות האדמה [בלי פגיעה], נוטים רק 10-20 ס"מ בדרך כלל, וגם לא כל העמודים מתעקמים. וא"כ ודאי שאפשר להצליח בזה, אם עושים לחיים רחבים [רצוי 40 ס"מ], ומעמידים אותם בצורה הנכונה, עם משיכה לכיוון הנטיה, הרי רובם יישארו תקינים לאורך זמן, וגם אם תימשך נטיה נוספת היא תהיה נטיה קלה. ובמקרה יוצא דופן שיהיה עמוד אחד או שנים שיתעקמו יותר, הרי ניתן ליישר אותם, וא"כ אפשר לעמוד בזה, אלא שצריך יותר ידיעה ויותר השקעה, אבל זה לא כ"כ הרבה יותר. ברור שכל עירוב צריך תחזוקה. ואין להירתע מעירוב שצריך קצת יותר.

יש לחזק את ידי הנמצאים במקומות אלו שישקיעו לעשות עירוב כשר לכתחילה, ולא יסתפקו בעירוב מינימלי למרות הקושי שיש בדבר. כמובן שרוצים שיהיה קל וזול כמו עירוב במקומות באמצע העיר, אבל זה לא הדבר היחיד שהם צריכים להשקיע יותר מחמת תנאי המקום. וההשקעה היא מחוייבת. כמו שבעניני הגשמיים אדם לא ישאר בלי חשמל, בגלל שקשה להעמיד עמודי חשמל באזור שלול. וכן כשיש לו חשמל ואין מספיק כח למונגים, הוא ישלם כמה שצריך בשביל שיוכל להפעיל את הכל. כך גם בעניני שמירת המצוות, אין לנו להסתפק שיש חוטאים של עירוב, כי זה עדיין לא מספיק בשביל שיהיה מותר לטלטל, אלא עלינו להשקיע את המאמץ הנדרש בכל מקום להגיע למצב שיהיה מותר לכתחילה. יש מקומות שצריכים להשקיע פחות, ויש שצריכים להשקיע יותר, אבל בס"ד עם השקעה, זה אפשרי.

דין העמדת לחיים בזוית שונה מחוט

בענין צורת העמדת הלחיים, יש שאלה מצויה מאוד, שנשאלה שוב בשבוע שעבר ע"י המשתתפים בקורס לימוד מדידת מקום החוט. במקרים רבים חוט העירוב חוצה את הרחוב באלכסון, ולא בקו ישר. יש לכך סיבות שונות, לפעמים כדי לא להכניס לעירוב בנין מסוים שיש בו חילונים הפוסלים את העירוב [כל זמן שלא שכרו מהם], ולפעמים כי רק בחצר מסוימת יש גדרות כשרות, ואילו בבנין שממול הגדר נמוכה מאוד, לכן חוט העירוב שנועד להיות "צורת הפתח" לחבר בין הגדרות של החצר בצד א' לחצר בצד ב', צריך להיות באלכסון. אחרי שקשרו את החוט, בודקים עם המכשיר מהו מקום החוט, ומעמידים לחי בכל צד. נשאלת השאלה האם צריך לסובב את הלחי שפניו יהיו כלפי החוט, והוא יעמוד באלכסון לכיוון החוט (90 מעלות ביחס לחוט), או שאפשר להעמיד אותו במקביל לצורת הרחוב. בקו ישר עם הגדרות, למרות שהחוט יעבור עליו באלכסון.

עירובים פרטיים לישיבות ומוסדות חייבים פיקוח שבועי מסודר

בשבוע זה נעשה תיקון לעירוב של אחת הישיבות החרדיות בדרום הארץ, לאחר שהתגלו בעיות חמורות במה שהיה, מחמת שלא ידעו שצריך לבדוק ולתקן אותו. וזה דבר שצריך לעורר עליו, שהוא נוגע דוקא לעירובים פרטיים, ובעיקר בישיבות ומוסדות, שמביאים פעם אחת מישהו שיתקן עירוב, ונותנים תפקיד לבחור כלשהו לפקח על העירוב, וכעבור שנה או שנתיים הבחור עובר מהישיבה וממשיכים לסמוך על העירוב בלי שאף אחד יבדוק אותו. וכן יש מקומות שהבחור אחראי יותר ומעביר את התפקיד לבחור אחר, אבל הבחור השני לא שמע את פרטי ההלכות מהמומחים שעשו את העירוב, ואינו יודע כל מה שצריך לבדוק, וכעבור זמן מגלים שהיה חוט קרוע תקופה ארוכה, שאף אחד לא ידע שהחוט הזה נצרך לעירוב.

כמו כן הדבר מצוי בעירובים קטנים שעושים לכמה בנינים בודדים, ובדרך כלל יש בהם פחות צורך בתיקונים, ובמשך הזמן מפסיקים לבדוק אותם ולעקוב אחריהם, וכעבור תקופה מגלים שהיה מקום שנהרס או חוט שנקרע, ולא שמו לב שכמה שבועות העירוב היה פסול רח"ל. [הדבר הזה מעודד את האחראים על עירובי השכונות, שיש להם תיקונים תדירים מידי שבוע, כי דוקא זה נותן להם את הסיפוק לבדוק כל שבוע בדיוק כמו שצריך].

לכן בעירובים פרטיים צריך יותר לברר שיש אחראי לבדוק ולתקן, ושהוא יודע את מלאכתו. אי אפשר ע"פ דין, לסמוך על מה שעשו בעבר, בלי לבדוק באותו שבוע את כל צוה"פ הנצרכות לעירוב.

השקעה טובה בתיקון טוב

לאחר שהתרבררו הבעיות בעירוב הסמוך למתחם הישיבה התקשר בנו של ראש הישיבה למוקד העירוב ואמר, דבר ראשון הוא מבקש שנבוא מיד לפני שבת ונתקן כל מה שצריך, והוסיף שהוא ישלם גם כל מה שנצרך כדי להגיע לעירוב ברמה מהודרת שכונתית, עם לחיים לכל העמודים, ושיעשו אותו ג"כ עכשיו עד השבת הקרובה. למרות שהצענו שהעובד של הישיבה יעשה חלק מהעבודה, [דבר מסוים שלא צריך בקיאות גדולה, אחרי שהראנו לו את המקום המדויק]. בכל זאת הוא אמר שהמוקד יעשה את כל העבודה, כי עם הלכה לא עושים משחקים, וצריך שיעשה מי שיוודע את ההלכות. הבודק הגיע עם אחד המתנדבים באותו שבוע ועשו את התיקונים המוכרחים, אך לא יכלו להשלים את כל העבודה, ובשבוע זה המשיכו בעשיית הלחיים לשאר העמודים.

יש לציין לשבח את המקומות שיוודעים מעצמם להשקיע בתיקון כהלכה, ע"י מומחים לתחום ההלכתי של עירובין, ולא מסתפקים במסגר או איש תחזוקה שמומחיותו היא רק בתחום העבודה. כי בעירובין יש הרבה הלכות, שכל שינוי קטן יש לו משמעות הלכתית, שיוכלה גם לפסול, או להוריד מאוד את רמת הכשרות, כפי שהובא גם בגליון הקודם. ויהי רצון שנוכה אנהו וכל העוסקים בעירובין, לעשות בהדיוור כהלכה, ולא ייצא מכשול מתח"י.

יישור העמודים והפתרון של הלחיים

בעבודות תיקון העירוב הזה, היו עמודי תאורה גדולים, שהחוט של העירוב היה קשור מעליהם [ולא מן הצד], אבל הם התעקמו במשך הזמן 10-20 ס"מ, וממילא יוצא שהחוט של העירוב שיושב על ראש העמוד הנוטה, לא עובר מעל החלק התחתון של העמוד. בדין זה ידוע שהחכמת שלמה (להג"ח"ש קלוגר זצ"ל בגליון השו"ע סי' שס"ב ס"א) אוסר, והחז"א במסקנתו (פי' ע"א ס"ק י"א) ג"כ כתב שאין מקור נאמן להכשירו, וכן הורה למעשה שלא להתיר עמוד עקום (קריינא דאיגרתא) [ומדברי השעה"צ (פי' שס"ג ס"ק י"א) אין ראייה להתיר עקום לצד, אלא רק לכיוון החוט]. הבודק אמר להם שאמנם בעירובים עירוניים ובמושבים מבליגים ע"ז, ואין כאן טענה על האחראי של המושב, אבל זה לא עירוב שמתאים למקום חרדי, ובכל העירובים

יישור עמוד שהתעקם ע"י קשירתו לרכב

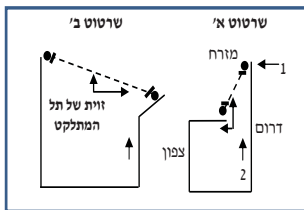

קיר לפניו], או שהיא סותמת את צד מזרחה, שכן הוא ביחס לכלל העירוב, ואז השטח לפניו הוא כמעט, וצריך שתסתמו כלפי מערב (וזה לכאורה יש בצורה כזו שצד מערב פנוי).

הת"ח דב"ב הולכים במהלך שמתחשבים לפי הצלע שבו עומדת צורת הפתח, ולכן צוה"פ כזו שהולכת ממזרח למערב באלכסון, הרי היא כסותמת את צד צפון [כפי צורתה בשרטוט], וא"כ צריך שהלחי יבלוט נגדו באלכסון כלפי דרום, וכיון שהוא קרוב לקיר, אין ד' טפחים לפניו (מכיוון החץ מס' 1), ולכן אין להכשירו. ומ"מ אם יסובבו את הלחי שיעמוד במקביל לקיר ואז הוא יבלוט למערב (לכיוון חץ מס' 2), יש מצב שאפשר להכשירו, ע"י שנחשיב אותו שהוא סותם כלפי מערב. והשיעור בזה הוא שאם הצוה"פ נוטה לדרום יותר משיעור תל המתלקט, [דהיינו שמתרחקת מקיר צפון, יותר מ-1 מטר 2.4 מטר, כפי הסימון בחץ המסתובב] היא נחשבת גם סותמת את צד מזרחה, ואז מספיק שהלחי בולט כנגדו לצד מערב, והוא כשר. [ויסוד דין זה ששיעור המתלקט מועיל להגדיר איזה צד יש להגדיר את הקיר, נלמד מדברי החזו"א (ס"ס ע"ג)].

אבל הת"ח דירושלים נוקטים שמסתכלים לפי צורת הרשות, דהיינו לפי השטח הכללי של העירוב, ובצורה כזו הצוה"פ סותמת בעיקר את צד מזרחה, וא"כ לכאורה היה מועיל מה שהלחי ניכר וסותם נגד צד מערב (חץ מס' 2). אבל העברנו את השאלה לאחד מרבני העירובים בירושלים, והוא הורה שבמקרה כזה אי אפשר להכשירו, מפני שאינו סותם אפילו כלפי מערב, והמעט הוא כי פני הלחי דהיינו הצד הפונה לחלל הפתח, לעולם אינו נחשב "סותם", אלא הוא המקום הפתוח. ולכן צריך לשנות את הצורה של הלחי, ולהעמיד אותו במקביל לקיר, שאז חודו של הלחי יהיה לכיוון מערב שהוא שטח העירוב, וזה יחשב לכו"ע סותם כלפי הרשות [העירוב].

נידון זה בהגדרת צד הסתימה של הפתח, יש בו נפק"מ מצויה מאוד במקרה הפוך, ששטח העירוב מתרחב והעמידו עומד בחלק המתרחב, ואינו נראה מתוך שטח העירוב. שלפי הת"ח דירושלים שהצוה"פ סותמת צד מזרחה, הרי זה נראה מבחוץ ואינו נראה מכפנים (מכיוון החץ), ואינו סותם כנגד הרשות [שטח העירוב], ורק אם הצוה"פ תהיה מאוד באלכסון

יותר מ-45 מעלות, דהיינו שהצד השמאלי יהיה בולט לחוץ הרבה מאוד, או ייחשב שהצוה"פ סותמת צד דרום, ויסיפק שתהיה ניכרת וסותמת כנגדה לצפון. אבל הת"ח בב"ב, לומדים שכאשר הקיר הימני המתרחב יש בו זית יותר משיעור תל המתלקט כלפי מזרח, א"כ הוא נחשב כקיר גם של צד דרום, והעמוד והלחי שבו יכולים להחשב שהם סותמים כלפי מערב. ועוד מקילים שגם אם הקיר הימני ישר ואינו מתלקט, אבל הצוה"פ בוית של תל המתלקט [ע"י שהצד השמאלי יוצא לחוץ בשיעור שהצוה"פ יוצאת למזרח יותר ממטר לכל 2.4 מטר], א"כ נחשב שסותמת גם את הצד הדרומי, ומספיק שהיא ניכרת וסותמת כנגדה לצד צפון. [ומ"מ צריך לסובב את הלחי, שחודו יהיה ניכר כלפי צפון].

בקטע זה הרחבנו קצת בעומק הדינים, למרות שהדברים אינם מתאימים לכל מגוון הקוראים מכל הגילאים, כדי למלא גם את מבושם של האברכים בעשרות כוללים העוסקים בזמנים אלו בלימוד הסוגיות. יש עוד הרבה פרטים להאריך ולכאר את הנושאים האלו, וכן יש שלמדו הגדרות אחרות בני הסתימה, ואכמ"ל. ויגדיל תורה ויאדיר.

שיעורים בעירובין לשיבות וקבוצות

פעילות רבה נערכת בימים אלו לארגון שיעורים בעירובין ברחבי הארץ, בפרט לקעמפים ולקבוצות משפחתיות, לימי בין הזמנים הבעל"ט. הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, מרבני מוקד העירוב, אמר בשבוע זה שיש להרבות שיעורים לשיבות שנוסעות לבין הזמנים, כי התועלת שלהם גדולה מאוד, להחדיר לצעירים את המושגים בעירובין, עם המחשה מעשית, עם ההלכות המצויות ביותר, זה גם ידעת התורה, וגם קיום ההלכה. כשחזור יודע לראות מהו עירוב, איך נראים העמודים, איך צריכים להראות החוטמים, מה צריך לבדוק בהם, כשהוא יגיע למקום מעצמו הוא יתעניין בעירוב. הוא יראה את העמודים ככניסה למושב, וילך ויבדוק עוד כמה עמודים, זה החדרת הלימוד והקיום בצורה הטובה ביותר.

אנו פונים בואת לכל מי שיוכל לעזור ולסייע, לפנות אל מארגני הקעמפים ומנהלי הישיבות, ולמשפחות וקבוצות, שיכניסו את התכנית הזאת בין כלל התכנית, שיעור לימוד מרתק במישך שעה עד שעה וחצי, שמקנה לבחורים ידיעות נרחבות ומעשיות. מותאם לכל הגילאים. זכות הרבים תעמוד לכל המעוררים והמסייעים להעצמת ידיעת הלכות עירובין לכל הציבור.

לקעמפים ולקבוצות ניתן להזמין שיעורים בעירובים בליווי תמונות

חיה שמלמדת הרבה, על צורת עשית העירובים בזמנינו

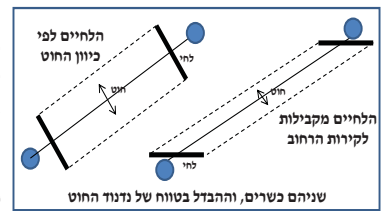
לתיאום ולהזמנת שיעור 054-84833320

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגיליון:

ניתן לקבל את העילון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

והנה התשובה נחלקת לשנים, מצד הלכות צורת הפתח אין נפק"מ באיזה זית יעמידו את הלחי, משום שבעיקרון רוחב הלחי [דהיינו העמוד של צורת הפתח] הוא כלשהו (כמ"ש השו"ע סי' שס"ב סי' א"א) שמספיק קנה, וע"י משנ"ב סי' שס"ג

ס"ק כ"ו), וגם כאשר הלחי רחב, מ"מ עיקר הלחי הוא רק חלק קטן, מה שמתחת החוט, וא"כ גם כשהלחי מסובב ועומד בוית שונה, בכל אופן יש את העיקר שהוא חלק קטן מהלחי שנמצא מתחת החוט, ולא גרע מלחי

שעביו כלשהו. ואין חסרון במה שהצדדים מסובבים לכאן או לכאן. ומ"מ יש ענין בתוספת הרוחב של הלחי שבצד החוט, בשביל שאם החוט יתנדנד בשעת הרוח, לא ייצא אמצע החוט מבין הלחיים, וכן בשביל שיהיה אפשר לכון ולדעת בבירור שהחוט מעל הלחי, ולגבי שני דברים אלו יש קצת הבדל אם הלחי מסובב, משום שככל שהחוט עובר בוית אלכסונית ביחס ללחי, מתקטן הטווח שנמצא בין הלחיים (ראה בשרטוט), וא"כ אם כשהלחי בצורה כזו החוט לא יהיה במרכז הלחי, והוא גם יתנדנד מעט, יתכן מאוד שייצא מבין הלחיים. לכן מומלץ לעשות את הלחיים לפי הוית של החוט, כדי להרויח כמה שיותר את רוחב הלחי, אבל מצד הלכות צורת הפתח, אין דין שהלחי יעמוד בוית כלפי החוט, ואם יש צורך מחמת אסטטיקה או שלא יפריע במערב, ניתן להעמיד את הלחי כצורת הקיר בשונה מזוית החוט, אלא שאז רצוי שהלחי יהיה יותר רחב [ולא יותר מג' טפחים מהחוט ולפנים].

קושי מיוחד במידת מקום החוט האלכסוני

יש לציין שבמקרה שהחוט עובר באלכסון ביחס ללחי, יש קושי מיוחד למדוד את המקום הראוי ללחי, ומצוי מאוד שטועים בו, וזו היתה הסיבה שגרמה לטעות של ההתקנה שהוזכרה בגליון הקודם. ולענין זה רק מכשיר ה"בבוק" הכי יעיל. לדוגמה אם מודדים ע"י אנך, והוא תלוי על החוט של העירוב במרחק 30 ס"מ מהעמוד, האנך מראה שהחוט נוטה לצד 10 ס"מ, ואח"כ שבא לקבוע את הלחי יותר סמוך לעמוד במרחק 15 ס"מ, הרי שם החוט נוטה רק 5 ס"מ, (כי אם במרחק 30 הוא זו 10, הרי ב-15 הוא זו 5), וא"כ אם יקבע את הלחי לפי האנך, זה לא יהיה נכון. וכן הבעיה בפלס, שאי אפשר להעמידו על הלחי, אלא מעט לפניו, ושם החוט כבר זו יותר לצד. המעלה של ה"בבוק" שמעמידים אותו על הלחי, והוא מראה את מקום החוט מעל הלחי עצמו.

אמנם יש פתרון גם באנך ובפלס, לעמוד בוית של החוט, ולמתוח קו ישר מהמכשיר אל מקור החוט. אבל לא כולם יודעים את הפתרון הזה. וגם בצורה הזו עדיין יש מקום לטעות במקרים שהחוט קשור לעמוד שאינו ישר. ובמידת אנך, יש עוד אפשרות להביא את האנך קרוב לעמוד, שיהיה תלוי על חוט העירוב בדיוק במקום שמעל הלחי, אלא שלפעמים קשה להביא אותו למקום מסיבות טכניות, והמכיר יבין ואכמ"ל.

הגדרת דין הסתימה של הלחי כלפי שטח העירוב בוית שונת

לפני שבועיים קראו לבדוק של מוקד העירוב, לבדוק עירוב שכונתי חדש, של קהילה חרדית בצפון הארץ, והיה מקום אחד שהעובד עשה את הלחי בוית המתאימה לפי החוט, ודוקא משום כך היתה לו בעיה. ודבר זה מלמד שיעירוב שכונתי אינו דבר פשוט, לא מספיק לדעת כמה הלכות, אלא יש בזה הרבה חשבונות שמשתנים לפי צורת המחיצות, ולא רק לפי מקום הלחי ביחס לחוט. במקרה זה צד אחד של הצוה"פ יצא ובלט אל מחוץ לעירוב (לצד מזרחה, ראה בשרטוט), והעמוד היה סמוך לקיר, וכיון שהעמיד את הלחי לכיוון החוט, יוצא שהחוד של הלחי [שהוא דין הסתימה שלו, שנחשב סותם מקצת מהצד של

הפתח], הוא כלפי הקיר, ואין ד' טפחים לפניו. ולחי שאינו סותם את השטח שלפניו, אינו כשר. [ואע"פ שבארנו שיעיקר הלחי הוא רק חלק קטן שנמצא מתחת החוט, מ"מ לגבי דין הסתימה באופן שהלחי רחב, דנים לפי תחילת הלחי, כי כולו מחיצה וכולו ביחד סותם את המקום הפתוח].

הבודק שם לב שיש כאן בעיה, אבל הסתפק קצת ואמר, שמלכתחילה ודאי הוא היה צריך לדעת שלא לעשות כך, [וכאמור כמה פעמים שחייבים להעמיד ת"ח בזמן ההתקנה שיוור על הרבה דברים שהעובדים

הבודק שם לב שיש כאן בעיה, אבל הסתפק קצת ואמר, שמלכתחילה ודאי הוא היה צריך לדעת שלא לעשות כך, [וכאמור כמה פעמים שחייבים להעמיד ת"ח בזמן ההתקנה שיוור על הרבה דברים שהעובדים

חדש! ניתן לקבל (במייל או בפקס) רשימה של מתחמים ברחבי הארץ, שנבדקו שהם מוקפים כהלכה ומותר לטלטל בתוכם לכתחילה לבדיקת מתחמים נוספים, נא להתקשר מראש 054-8483320

